

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TOURNIER, MICHEL

Gaspar, Melhior și Baltazar / Michel Tournier; trad.:
Mirela Voicu. - București : Editura RAO, 2010

ISBN 978-606-8251-71-4

I. Voicu, Mirela (trad.)

821.133.1-31=135.1

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

MICHEL TOURNIER
Gaspard, Melchior & Balthazar
© Éditions Gallimard, 1980
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba franceză
MIRELA VOICU
© Editura RAO, 2006
pentru versiunea în limba română

noiembrie 2010

ISBN 978-606-8251-71-4

Cuprins

Gaspar, regele Méroë	7
Baltazar, rege al Nippurului	51
Melhior, principe de Palmyrena	85
Barbă-de-Aur sau succesiunea	111
Irod cel Mare	123
Măgarul și boul	157
Taor, principe de Mangalore	175
Post-scriptum	277

Sunt negru, dar sunt rege. Voi pune, poate, într-o bună zi să se înscrie pe frontonul palatului meu versul din cântul Sulamitei *Nigra sum, sed formosa*. Într-adevăr, pentru un bărbat, ce frumusețe poate întrece coroana regească? Eram atât de ferm convins de această evidență, încât nici nu merita să-mi mai bat capul. Până în ziua când părul bălai a dat buzna în viața mea.

Totul a început în ultima lună de iarnă, printr-o prevestire destul de încâlcită făcută de principalul meu astrolog, Barka Mai. Este un om cinstit și scrupulos, a cărui știință îmi inspiră încredere în măsura în care el însuși o privește cu rezerve.

Mă aflu pe terasa palatului, cuprins de visare în fața cerului luminat de puzderie de stele, sub adierea întâiului vânt cald de vară. Furtuna de nisip care ținuse opt zile întregi se mai domolise și sorbeam aerul cu nesaț, umplându-mi nările de parfumul deșertului.

Un zgomot ușor mi-a dat de știre că cineva se afla în spatele meu. L-am recunoscut după pasul discret: nu putea fi decât Barka Mai.

– Pacea să fie cu tine, Barka! Ai ceva să-mi dezvălui? I-am întrebat.

– Ceea ce știi e puțin, stăpâne, mi-a răspuns el cu obișnuita-i prudentă, dar puținul acesta nu ți-l pot ascunde. Un călător venit de la izvoarele Nilului ne vestește o cometă.

– O cometă? Explică-mi, te rog, ce e aceea cometă și ce tâlc are apariția ei.

– Voi răspunde mai lesne la prima întrebare decât la a doua. Cuvântul ne vine de la greci, ceea ce înseamnă *stea pletoasă*. Este o stea rătăcitoare, care apare deodată pe cer și dispare la fel de brusc, alcătuită dintr-un cap trăgând după sine niște plete unduitoare.

– Așadar, un fel de cap tăiat zburând prin văzduh. Continuă!

– Din păcate, stăpâne, arareori apariția cometelor prevestește evenimente fericite, deși nenorocirile sunt aproape întotdeauna purtătoare de făgăduințe mângâietoare. Când vestește moartea unui rege, bunăoară, cum să știi dacă nu celebrează totodată începutul domniei tânărului său succesor? Iar vacile slabe nu aduc în mod regulat după ele șirul vacilor grase?

L-am rugat să treacă direct la subiect, după atâtea ocolișuri.

– În concluzie, ce are atât de neobișnuit cometa făgăduită de călătorul acela?

– Mai întâi, se îndreaptă de la sud la nord, dar cu opriri, salturi capricioase, ocolișuri, astfel că nu-i deloc sigur că se va arăta și pe cerul nostru, ceea ce ar fi o mare ușurare pentru poporul tău.

– Adesea stelelor rătăcitoare li se atribuie forme ciudate: spadă, coroană, pumn strâns din care picură sângele sau mai știu eu ce!

– Nu, nu, aceasta este o stea obișnuită, un cap, după cum ți-am mai spus, cu plete bogate. Dar mi s-a transmis o observație foarte ciudată cu privire la aceste plete.

– Și anume?

– Ei bine, se spune că ar fi de aur. O cometă cu părul de aur.

– Dar asta nu mi se pare prea înfricoșător.

– Fără îndoială, stăpâne, fără îndoială, dar crede-mă, a repetat el cu glas scăzut, ar fi o mare ușurare pentru poporul tău dacă ar ocoli Meroë.

Aproape că uitasem de această discuție când, două săptămâni mai târziu, străbăteam, împreună cu suita mea, târgul de la Baaluk, renumit pentru varietatea și originea îndepărtată a produselor pe care le poți afla acolo. M-au interesat întotdeauna lucrurile neobișnuite și ființele ciudate pe care natura le-a plăsmuit. Am poruncit să se creeze în parcurile mele un soi de rezervație zoologică, în care sunt crescute exemplare dintre cele mai remarcabile ale faunei africane. Întâlnești aici gorile, antilope-suliță, ibiși sacri, pitoni din Saha, cercopiteci care râd.

Am renunțat la lei și vulturi, cu mult prea comuni și al căror simbolism este prea vulgar, dar aștept în schimb o licornă, un fenix și un balaur, făgăduiți de niște călători aflați în trecere, al căror preț l-am plătit dinainte, ca să fiu mai sigur.

În ziua aceea, târgul din Baaluk nu oferea nici o specie animală demnă de interes. Am cumpărat totuși un număr de cămile pentru că, de ani și ani, nu mă mai îndepărtasem

de Meroë la mai mult de două zile de mers și simțeam nevoia nelămurită de a face o călătorie îndepărtată, pe care o presimțeam chiar ca iminentă. Am cumpărat, așadar, cămile de munte din Tibești – negre și sprintene, cu blana creată –, cămile de povară din Batha – enorme, greoaie, cu părul scurt și cafeniu, de nefolosit la munte din cauza stângăciei lor, dar insensibile la tântari, muște și tăuni – și, bineînțeles, alergătoare fine și iuți, de culoarea lunii, cămile mehari ușoare ca niște gazele, cărora crunții garamanți, popor coborât tocmai din înălțimile Hoggar sau Tassili, le pun șei stacojii, călărindu-le astfel.

Dar cel mai mult ne-a reținut târgul de sclavi. Am apreciat întotdeauna diversitatea raselor. Mi se pare că varietatea dimensiunilor, formelor și culorilor este atât de folositoare dezvoltării omenirii, precum mulțimea limbilor îmbogățește poezia. Am achiziționat, fără să mă tocnesc, o duzină de pigmei pe care îi voi pune să tragă la vâsle pe corabia regală, între cea de-a opta și cea de-a cincea cască, atunci când merg pe Nil în sus, indiferent la mulțimile posomorâte și tăcute care așteptau în lanțuri eventualii cumpărători. Dar nu m-am putut împiedica să văd două pete aurii care se detașau în mod frapant în mulțimea de capete negre: o tânără însoțită de un adolescent. Aveau pielea albă ca laptele, ochii verzi ca marea, iar pe umerii lor se revărsa o cască de plete de aur, strălucitoare ca soarele.

După cum am mai spus, sunt interesat de toate ciudățeniile naturii, dar, de fapt, nu-mi plac decât cele care vin din sud. De curând, caravane venite din nord mi-au adus din acele fructe de la miazănoapte care n-au nevoie de soare și nici de căldură pentru a se coace: mere, pere, caise.

Deși studiul acestor monstruoziități m-a pasionat, nu același lucru pot să-l spun despre gustul lor fad, apos și anemic. Este, fără îndoială, uimitor că s-au putut adapta unor condiții climaterice deplorabile, dar, la masă, cum ar putea rivaliza cu cea mai modestă curmală?

Cu un sentiment analog, l-am trimis pe intendentul meu să se intereseze de originea și de prețul tinerei sclave. Se întoarse de îndată și îmi spuse că făcea parte, împreună cu fratele ei, din materialul uman al unei corăbii feniciene capturate de piraiți masilienii. Cât despre preț, era sporit prin aceea că negustorul nici nu se gândea s-o vândă fără fratele ei.

Am ridicat din umeri, am poruncit să se plătească prețul cerut pentru amândoi; apoi am și uitat de achiziție. La drept vorbind, pigmeii mă interesau cu mult mai mult. În plus, mă grăbeam către marele târg anual de la Navarik, unde găsești mirodeniile cele mai fine, dulcelețurile cele mai bine legate, vinurile cele mai tari, dar și medicamentele cele mai eficiente, într-un cuvânt toată bogăția Orientului în ceea ce privește parfumurile, cremele, alifiile. Am cumpărat mai multe vase cu prafuri cosmetice pentru șaptesprezece femei din haremul meu și o lădiță cu bețișoare de tămâie pentru mine personal. Mi se pare, într-adevăr, nimerit să fiu înconjurat de vase de unde tămâia se ridică în volute parfumate, atunci când îmi îndeplinesc funcțiile oficiale de conducător, de împărțitor al dreptății sau când particip la ceremonii religioase. Sporește măreția și face totodată impresie. Tămâia se potrivește cu coroana întocmai ca soarele cu vântul.

Abia întorcându-mă de la Navarik, sătul de muzică și de hrană, i-am revăzut, în mod neașteptat, pe cei doi

fenicieni; părul lor bălai mi-a atras din nou atenția asupra-le. Ne apropiam de valea Hassi Kef, unde intenționam să ne petrecem noaptea. După o zi toridă, într-un pustiu total, vedeam înmulțindu-se semnele care vesteau apropierea apei: urme de pași pe nicip, focuri stinse, copaci tăiați cu securea și, în curând, vulturii rotindu-se pe cer, căci nu există viață fără cadavre. De îndată ce am ajuns pe fundul văii unde se află Hassi Kef, un nor de praf ne-a indicat locul unde se găsea puțul. Aș fi putut trimite niște oameni de-ai mei înainte, să facă loc caravanei regale. Mi se reproșează că renunț prea adesea la prerogativele mele. N-o fac din cauza unei umilințe deplasate. Sunt chiar prea orgolios și cei apropiați descoperă uneori adevărata dimensiune a mândriei mele ascunse în interstițiile unei afabilități desăvârșit simulate. Dar, ce să-i faci, îmi plac obiectele, animalele și oamenii și, uneori, izolarea impusă de coroana regească îmi e de nesuferit. La drept vorbind, curiozitatea mea intră mereu în conflict cu reținerea și cu distanța potrivite unui rege. Să hoinăresc, să mă pierd în mulțime, să privesc și să surprind din zbor chipuri, gesturi, priviri, dulce vis interzis unui suveran.

De altfel, Hassi Kef, înconjurat de o aureolă de praf roșiatic, oferea privirii un spectacol grandios. Luând-o la vale, șiruri lungi de animale pornesc în galop, aruncându-se în mulțimea zgomotoasă care se înghesuie, mugind, în jurul adăpătorilor. Măgari și cămile, oi și vaci, capre și câini se îngrămădesc strivind un fel de noroi format din bălegar și paie. Păstori etiopieni, slabi și uscați, sculptați în abanos, înarmați cu bețe sau ramuri cu țepi, se agită în jurul turmelor, se apleacă uneori să arunce cu bulgări de pământ în țapii sau berbecii gata să se încaiere. Mirosul

sălbatic și viu, accentuat de apă și căldură, îmbată ca alcoolul cel mai tare.

Dar un zeu domină toată învălmășeala. În picioare, pe o grindă transversală așezată pe gura puțului, cel ce scoate apa face cu brațele o mișcare asemănătoare cu cea a arilor morii, apucând frânghia de jos și ridicând-o deasupra capului, până ce burduful plin ajunge la nivelul său. Apa împede se revarsă asemenea unui mic torent în jgheaburi, unde devine de îndată nămolosă. Burduful golit cade liber în puț, frânghia se răsuțește ca un șarpe furios în mâinile celui ce scoate apa și rotirea amplă a brațelor sale începe din nou.

Adesea, un biet trup chinuit, gemând, icnind, căutând orice prilej să slăbească ritmul sau să se oprească de tot, înfăptuiește munca aceasta deosebit de grea și ispravnicul e întotdeauna în preajmă, ținând în mână un bici lung cu care să învieze un elan mereu gata să se stingă. Or, de data aceasta, mi se înfățișa un spectacol cu totul neobișnuit: o minunată mașinărie alcătuită din mușchi și tendoane, o statuie de aramă aurie, brăzdată de pete de noroi negru, șiroind de apă și sudoare, funcționa fără efort, cu un fel de avânt, de lirism chiar, mai degrabă dansator decât muncitor, și când, cu un gest larg, ridica frânghia deasupra capului, își dădea capul pe spate, răsând către cer și-și scutura coama aurie cu o expresie de fericire.

– Cine e omul acesta? l-am întrebat pe locotenentul meu.

Răspunsul a întârziat puțin și mi-a amintit de târgul de la Baaluk și de perechea de fenicieni pe care o cumpărasem.

– N-avea și o soră?

Mi s-a spus că sora lui lucra în câmpul de mei.

Am poruncit ca, împreună, să fie integrați personalului de la palatul din Meroë. Le voi hotărî mai târziu soarta.

Voi hotărî mai târziu... Această formulă curentă, care presupune executarea fără întârziere a unei porunci a cărei împlinire rămâne enigmatică, pierdută în negura viitorului, capătă acum o semnificație mai profundă. Asta înseamnă că dădeam ascultare unui impuls pe care nu-l puteam evita, deși nimic nu era justificat de un scop anume, cel puțin după știrea mea, căci se putea foarte bine ca acei doi străini să facă parte dintr-un plan al destinului, al cărui înțeles, cel puțin pentru moment, îmi scăpa.

În zilele următoare, n-am încetat să mă gândesc la sclavii mei bălai. Noaptea dinainte de întoarcerea mea la palat, neputând închide ochii, am ieșit din cort și m-am aventurat singur, destul de departe, în câmpie. Am mers mai întâi la întâmplare, străduindu-mă să păstrez aceeași direcție, și am zărit, nu după multă vreme, o licărire îndepărtată, pe care am socotit-o a fi un foc și am ales-o, fără vreo pricină anume, drept țintă a plimbării mele nocturne. Era ca un fel de joc între acest foc și mine, căci apăsarea și dispărarea urmând denivelările de teren, arbuștii și stâncile, fără să se apropie totuși, după cât mi se părea, până în momentul când, după ce crezusem că a dispărut definitiv, am zărit în fața mea un bătrân aplecat deasupra unei măsuțe joase, luminate de un opaiț. În această singurătate nesfârșită, broda cu un fir de aur niște conduri. Ai fi zis că nimic nu-l poate tulbura de la lucru și, de aceea, m-am așezat de-a dreptul în fața lui. Totul era alb în această apariție care plutea într-un ocean de întuneric: vâlul de muselină care-i acoperea capul, chipul palid, barba mare, haina, mâinile

lungi și diafane și, în sfârșit, o floare de crin, care se înălța tainic pe masă, așezată într-un vas îngust de cristal. Îmi umpleam ochii, inima și sufletul cu spectacolul acestei tihne, dorind s-o pot regăsi în gând și să-mi aflu în ea liniștea dacă, vreodată, patima avea să pătrundă în viața mea.

Mult timp, nici n-a părut să mă bage în seamă. Într-un târziu, și-a lăsat lucrul, și-a încrucișat mâinile pe genunchi și m-a privit drept în față.

– Peste două ceasuri, a spus el, aurora trandafirie se va ivi la răsărit. Dar, după cum paznicul cetății așteaptă ivirea zorilor, la fel de încrezător sufletul curat așteaptă venirea Mântuitorului.

A tăcut din nou. Era la ceasul de taină când întreg pământul cufundat în întuneric se reculege, presimțind cea dintâi lucire a zorilor.

– Soarele... a șoptit bătrânul. E atât de mareț, încât nu-ți e îngăduit să vorbești despre el decât în toiul nopții. De o jumătate de veac de când mă supun legii lui cumplite și marețe, drumul său între o zare și altă zare este singura mișcare pe care o accept. Soare, zeu gelos, nu te pot adora decât pe tine, dar tu disprețuiești gândul! N-ai avut odihnă până ce nu mi-ai îngreunat toți mușchii, până nu mi-ai ucis toate elanurile, până ce n-ai orbit toate luminile sufletului meu. Sub stăpânirea ta neîndurătoare mă prefac, din zi în zi, în propria-mi statuie de piatră translucidă. Dar mărturisesc că împietrirea aceasta este o mare fericire.

A tăcut din nou. Apoi, ca și cum și-ar fi amintit deodată de mine, mi-a spus: „Du-te acum, du-te înainte ca *El* să vină!“